

Vajda Kornél (1946-2019)

Egyszer már elbúcsúztattuk Vajda Kornélt e folyóirat lapjain, éspedig 2007 nyarán, amikor nyugdíjba vonult. Az akkori összeállításnak az volt a címe: Auf Wiedersehen, Kornél! Vajon most mit írhatnék méltó módon e nekrológ fölé cím gyanánt? Elegendő a neve, születésének és halálának évszáma. Már csak azért is, mert sosem szeretett magáról beszélni; egy ránk maradt szakmai önéletrajza mindössze kilenc sorból áll. És hallottam „előadását”, amelyben egy konferencián a maga munkájáról számolt be – az egyetlen összetett mondat volt. Pedig a régi Könyvtártudományi és Módszertani Központban, a mai Könyvtári Intézetben, azután az Új Könyvek, a Könyvtáros, majd a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros szerkesztőségeiben eltöltött évtizedei a magyar könyvtári szaksajtó egyszer megírandó történetében bizonyosan külön fejezetet képeznek majd.

Rendkívüli képességű és még rendkívülibb olvasottságú ember volt. Az egyik legnagyobb olvasó, akivel valaha találkoztam. Műveltségének nagyságáról, kiterjedtségéről és színvonaláról talán az az egyetlen tény is sokat elárul, hogy kedvenc filozófusait, teológusait eredeti nyelven, németül olvasta, olykor ódon, gót betűs kiadásban. Folyékonyan beszélt franciául is, és néhány pohár – ahogy ő mondta – „piros bor” után oroszul is... Naprakész ismeretei voltak a filozófia, a teológia, a pedagógia, a történelemelmélet vagy a világirodalom friss fejleményeiről. Talán méltatlan a nekrológ műfajához, de illő Kornél szelleméhez, ha fölidézem azt az esetet, amikor a 2000-es évek elején Kornéllal, harmadmagammal beszorultunk az OSZK egyik teherliftjébe. Két emelet között elakadt a fölvonó, és mi ketten, a kollégámmal idegesen nyomkodtuk a gombokat, a vészcsöngőt, miközben Kornél a hátát a lift oldalának vetve elkezdte sorolni a világirodalom azon – általunk kevéssé ismert – alkotásait, amelyekben elakadt liftről szóló jelenet fordul elő.

Nem csak rengeteget olvasott, sokat írt. A könyvtári szaksajtó minden lapjában tucatszám olvashatók az írásai, ezeken felül számos kulturális, pedagógiai, irodalmi folyóirat közölte hosszabb-rövidebb dolgozatait. Az EPA-HUMANUS-MATARKA adatbázis 287 publikációját tartja számon, de meggyőződésem, hogy ennél sokkal több tanulmánya, esszéje, kritikája, recenziója, vitacikke, perszónália-írása látott nyomdafestéket. A '90-es években rendszeresen bedolgozó szerzője volt az Új Könyveknek. Az állománygyarapítási tanácsadó lap szerkesztőségében az a gyakorlat alakult ki, hogy ha olyan kötetről kellett ismertetést írni, amit senki nem értett meg, azt odaadtuk Kornélnak. Ő pedig rövid, frappáns és közérthető recenzióban ismertette azt, amit a szerkesztők értelmezni se nagyon tudtak.

Vajda Kornélt mindenki zseninek tartotta. Egyik kollégánk mondta: „nem tudjuk, miben zseni, de biztosan az”. Aki ismerte, várta, hogy egyszer majd megírja azt a bizonyos Nagy Művet, ahogy ő mondaná: az opus magnumot. Ez sosem készült el; hatalmas tudását, zsenire valló képességeit hosszabb-rövidebb cikkekben aprózta el, izgalmasan érdekes előadásokra váltotta, vagy szellemes társalkodóként osztogatta szét. Különösen kedves műfaja volt a „perszónália”, a portrírás, ahol mindig lényeglátóan, de legtöbbször játékosan, sztorizva, olykor csipkelődve, ahogy ő mondaná, „bursikóz” stílusban adta elő mondandóját. Egy-egy írásában bon mot-k, illetve latin, francia, német idézetek sokaságát vezette elő. Említett nyugdíjas búcsúztatójában írta róla Poprády Géza, az OSZK hajdani főigazgatója: ha Vajda Kornél célratörőbb, önérvényesítőbb, netán karrierista lett volna, igen sokra vitte volna. Így azonban megmaradt jeles szerkesztőnek és nagy olvasónak, afféle szabadlelkű öregdiáknak, aki egy huncut félmosollyal eloldalog egy csöndes sarokba, degeszre tömött táskájából előhúz egy vastos könyvet, és nyugodtan olvasni kezd.

Derűs ember volt, mindig kézre állt nála a tréfa, mindenkor volt készenlétben egy humoros története, találó példázata, frappáns sztorija, amit ő „passzent anekdotnak” nevezett. Minden helyzetben, minden alkalommal eszébe jutott egy épp odaillő történet, egy olvasmányrészlet, egy színpadi jelenet.

Halálos pontossággal föl tudott idézni részleteket gyerekkori olvasmányáiból is. De hiszen folyton olvasott, otthon is, a munkahelyén is, törzshelyén, a Grinzingi borozóban is. Válltáskájában súlyos köteteket cipelt; rendszeresen végigjárta a Múzeum körúti antikváriumokat, hátha rátalál egy, hazánkban talán tucatnyi tudós által ismert 19. századi német filozófus vagy teológus munkájára.

Minden elvonulási hajlama ellenére gazdag pályája volt, amit az is tanúsít, hogy mindenütt ismerték szerte e hazában. Nyíregyházától Zalaegerszegig, Váctól Bajáig sok-sok könyvtárban volt ismerőse, és mindenütt ismerték őt is. Ügyelt is kapcsolatainak ápolására. Időnként maga elé húzta a telefont, és sorra föltárcsázta ismerőseit, kollégáit, vidéki vagy fővárosi könyvtárosok tucatjait. A hölgyeknek ódivatúan bókolt, a férfikollégákkal afféle tréfás, fraternizáló hangot ütött meg.

Vajda Kornél a jelenlétével és a hiányával egyaránt a figyelem középpontjába tudott kerülni, miközben igazán sosem szeretett a központban állni. Ha társaságban volt, kifogyhatatlannak bizonyult a szellemes történetekből, a jóízű anekdotákból. Ilyenkor csak rá lehetett figyelni. Időnként azonban „eltűnéseivel”, elvonulásaival ébresztett hiányt maga iránt. Mert olykor napokra eltűnt kollégái látóköréből, aztán fölbukkant az Egyetemi Könyvtár olvasótermében, vagy benézett az Országos Idegennyelvű Könyvtárba, esetleg a két intézmény között, a Veres Pálné utcában található Grinzingi borozóba. De bárhol is bukkantunk rá, rendszerint egy vaskos könyv fölött ült, és elmélyülten olvasott. Mostantól azonban csak a hiányával lesz jelen azoknak az emlékezetében, akik ismerhették.

Emlékezésem végére érve jutott eszembe, ennek az írásnak illő címe az lehetne: Gott sei mit Dir, Kornél.

Mezey László Miklós